

مروری بر تأثیرات سرمایه فکری بر سازمان های داخلی

فهیمة ساعدی نوقابی^۱، فرشته ساعدی نوقابی^۲

۱- دانشجوی کارشناسی مدیریت مالی، دانشگاه بین المللی امام رضا (ع)، (saedi.fahime@gmail.com)

۲- دانشجوی کارشناسی مدیریت مالی، مؤسسه آموزش عالی تابران، (saedi.fereshteh@gmail.com)

نویسنده مسئول: saedi.fereshteh@gmail.com

چکیده

امروزه سرمایه فکری و دارایی های نامشهود عوامل اصلی سودآوری و موفقیت شرکت ها می باشند و به عنوان مهم ترین مزیت رقابتی سازمان ها شناخته شده است. یکی از اجزای دارایی نامشهود سرمایه فکری می باشد که تأثیر مهمی بر عملکرد و پیاده سازی راهبردی سازمان دارد از این رو شناسایی، اندازه گیری و مدیریت سرمایه فکری دارای اهمیت خاصی است و منجر به مشاهده ارزش واقعی سازمان ها می شود. هدف از این پژوهش بیان مفاهیم سرمایه فکری و تأثیرات آن بر موفقیت و بهبود عملکرد سازمان های داخلی است. جمع بندی مطالعات حاصل از پیرامون تأثیرات سرمایه فکری بر سازمان های داخلی نشان دهنده روابط معناداری بین سرمایه فکری بر متغیرهایی چون انعطاف پذیری مالی، انعطاف منابع انسانی، نوآوری سازمانی، کنترل ریسک، عملکرد مالی، بازده دارایی، کارآفرینی و بهره وری در پژوهش های داخلی است.

واژه های کلیدی: سرمایه فکری، دارایی نامشهود، موفقیت، عملکرد

۱- مقدمه

بررسی گذر جوامع از عصر اطلاعات موجب جایگزینی دانش به عنوان مهم ترین سرمایه سازمان با سایر دارایی های آن (مالی و فیزیکی) شد. سازمان ها در اقتصاد دانش محور امروز نیازمند روش های نوینی جهت بهره گیری هر چه بهتر از دارایی های نامشهود خود مانند دانش سازمانی و شایستگی ها و قابلیت های منابع انسانی در کنار سایر دارایی هایشان هستند (صفری و همکاران، ۱۳۹۳). تأکید بر سرمایه فکری یک تفاوت اساسی میان عملیات شرکت ها در اقتصاد قدیم و اقتصاد نوین را نشان می دهد که در اقتصاد قدیم، ارزش ناشی از دارایی های فیزیکی بود در حالی که در اقتصاد نوین، ارزش از بکارگیری علم و سرمایه فکری خلق می شود (پورزمانی و همکاران، ۱۳۹۱). مشکل اصلی این است که امروزه به رغم افزایش اهمیت دارایی های نامشهود و سرمایه فکری در شرکت ها، اغلب سامانه های حسابداری سنتی قادر به اندازه گیری سرمایه فکری شرکت ها و انعکاس آن در صورت های مالی نیستند (مشایخ و همکاران، ۱۳۹۰).

در اقتصاد دانش محور به دانش و سرمایه فکری به عنوان عامل اصلی تولید ثروت در مقایسه با سایر دارایی های مشهود و فیزیکی جایگاه مهم تری اختصاص می یابد. در بازارهای رقابتی فعلی که هدف سازمان ها کسب سهم بیشتر بازار از طریق ایجاد مزیت های رقابتی است، موفقیت سازمان در گروهی بکارگیری و مدیریت عنصر دانش و سرمایه فکری در تمام ابعاد سازمانی است و از آنجا که ظرفیت انسانی برای تولید دانش نامحدود است در اقتصاد مبتنی بر دانش منابع نامحدودی ارائه می شود (مرادی و همکاران، ۱۳۹۴). امروزه ضرورت استفاده سازمان ها از دانش و حرکت به سوی سازمان های دانش محور بیشتر از قبل احساس می شود در نتیجه موضوع سرمایه فکری به عنوان دانشی که می تواند برای سازمان به ارزش یا سود تبدیل شود، از اهمیت ویژه ای برخوردار است و مدیریت آن به بزرگترین چالش پیش روی مدیران کسب و کار مبدل شده است (دهقان و همکاران، ۱۳۹۴). مدیران باید از میزان سرمایه فکری موجود در شرکت آگاهی داشته باشند تا بتوانند آن را به نحو مطلوب مدیریت کنند. استفاده کنندگان صورت های مالی نیز باید از میزان سرمایه فکری شرکت آگاهی داشته باشند تا بتوانند آینده شرکت را پیش بینی و تصمیمات آگاهانه ای اتخاذ کنند. پس شناسایی و ارزشگذاری درست و صحیح سرمایه فکری شرکتها هم برای مدیران و هم برای استفاده کنندگان صورت های مالی امری ضروری می باشد که روز به روز بر اهمیت آن افزوده می شود (طالب نیا و همکاران، ۱۳۹۱).

تعاریف و طرح های طبقه بندی متعددی در مورد سرمایه فکری وجود ندارد. علی رغم تفاوت وسیع در مدل های موجود، اکثر این دیدگاه ها اتفاق نظر دارند که سرمایه فکری مجموعه ای دانشی است که می تواند برای اهداف تولیدی مفید باشد (رحمانی، عارف منش، ۱۳۹۱). سؤالی که در این پژوهش مطرح می شود این است که چه عواملی موجب ارتقاء سرمایه فکری بر سازمان های داخلی می شود؟

۱- پیشینه پژوهش

نویسنده / نویسندگان	سال	عنوان پژوهش	نتیجه پژوهش
اسدی و همکاران	۱۳۹۲	تأثیر سرمایه فکری روی ارزش افزوده اقتصادی (EVA) شرکت ها	ارزش افزوده سرمایه فکری اثر مثبت و معنادار بر ارزش افزوده اقتصادی دارد.
محمدی پیراسته و همکاران	۱۳۹۱	رابطه سرمایه فکری و بهره وری در صنعت بانکداری (مطالعه موردی: بانک های استان لرستان)	رابطه معنادار بین سرمایه فکری و بهره وری وجود دارد. از میان عناصر سرمایه فکری، سرمایه مشتری بیشترین اثر را بر

بهره وری دارد.			
رابطه معنادار بین سرمایه انسانی، سرمایه ساختاری و سرمایه رابطه ای با نوآوری اداری و فنی وجود دارد.	تحلیل روابط چندگانه سرمایه فکری و نوآوری سازمانی در آموزش عالی	۱۳۹۰	بهرامی و همکاران
نتایج حاکی از تأثیر مثبت، معنی دار و قوی بر جریان های نقد آزاد و تأثیر مثبت، معنی دار و ضعیف بر نرخ بازده دارایی ها و بازده غیر عادی انباشته شده است.	نقش سرمایه فکری بر انعطاف پذیری و عملکرد مالی شرکت ها با در نظر گرفتن متغیر تأخیر زمانی	۱۳۸۹	رضایی و عیسی زاده
سرمایه فکری به طور مثبت و معناداری نرخ بازده و نسبت گردش دارایی ها را تحت تأثیر قرار می دهد و تأثیر مثبتی بر روی عملکرد آتی شرکت دارد.	بررسی تأثیر سرمایه فکری بر عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران	۱۳۸۸	ستایش و کاظم نژاد
بین سرمایه فکری و عملکرد مالی جاری و آینده شرکت، هم در سطح کلیه شرکت ها و هم در سطح صنایع رابطه مثبت معنی داری وجود دارد.	بررسی تأثیر سرمایه فکری بر عملکرد مالی جاری و آینده شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران	۱۳۸۸	نمازی و ابراهیمی

۲- مبانی نظری پژوهش

سرمایه فکری فراهم کننده یک پایگاه و یک منبع جدید است که از طریق آن سازمان می تواند به رقابت بپردازد (سینایی و همکاران، ۱۳۹۰). تاکنون تلاش های بسیاری برای تعریف سرمایه فکری انجام شده و نویسندگان زیادی روی پارامترهای اصلی آن به توافق رسیده اند. نخستین تلاش های مرتبط با مفهوم سرمایه فکری مرهون مجلات مچلاپ در سال ۱۹۶۲ میلادی است. اما به لحاظ تاریخی ابداع مفهوم سرمایه فکری به سال ۱۹۶۹ توسط جان کنز گالبریت نسبت داده می شود (دستگیر و همکاران، ۱۳۹۳). از دیدگاه حسابداری، سرمایه فکری معادل مابه التفاوت ارزش بازار و دفتری دارایی های یک شرکت است که به رغم قرار نگرفتن در ترازنامه به علت ماهیت پنهان، پتانسیل تبدیل شدن به سود و منفعت را دارد (قربانی و همکاران، ۱۳۸۹). در تعریفی ساده سرمایه فکری تفاوت بین ارزش بازاری و ارزش دفتری دارایی های یک شرکت است که طبق این تعریف، سرمایه فکری فرایندها و دارایی هایی هستند که معمولاً در ترازنامه منعکس نمی شوند (زمانی گندمانی، مهاجرانی، ۱۳۹۱).

با توجه به آنچه گفته شد، تعاریف متعددی در مورد سرمایه فکری گفته شده است که در ادامه به تعدادی از آنها اشاره می کنیم:

- از نظر بروکینگ، سرمایه فکری ترکیبی از دارایی های نامشهود، دارایی انسانی و زیر ساخت هایی است که شرکت را در انجام وظایفش توانمند می سازد (Brooking, ۱۹۹۷).

• استوارت اعتقاد دارد، سرمایه فکری دانش و اطلاعاتی است که ارزش افزوده کارایی را برای متمول کردن سازمان به وجود می آورد (Stewart, ۱۹۹۷).

• به گفته مارتینز تورس، سرمایه فکری شامل آن دسته از دارایی های نامشهود سازمان می شود که در صورت های مالی ثبت نشده، ولی ممکن است دربرگیرنده ۸۰ درصد از ارزش بازار شرکت باشند (Martinez-Torres, ۲۰۰۶).

این تعاریف و مفاهیم زیربنایی، چارچوب مفیدی را برای درک سرمایه فکری ارائه می کنند. اما آنها فاقد ویژگی های لازم برای شناسایی، طبقه بندی و اندازه گیری هستند (قاسمیه، نعمت الهی، ۱۳۹۲). بررسی تحقیقات صورت گرفته در زمینه سرمایه فکری، بیانگر این مسأله است که اغلب سرمایه فکری به سه دسته تقسیم می شود: ۱. سرمایه انسانی ۲. سرمایه رابطه ای و ۳. سرمایه ساختاری (حجازی، علیپور، ۱۳۹۵). تعریف هر یک از این اجزاء به شرح زیر است:

۱) سرمایه انسانی

سرمایه انسانی شامل دانش، مهارت و توانایی کارکنان در حل مشکلات سازمان است. سرمایه انسانی در ذات انسان ها است و نمی تواند تحت تملک سازمان درآید (رحمانی، عارف منش، ۱۳۹۱). در تعریف دیگری که توسط چن و ژو (۲۰۰۴) ارائه گردید سرمایه انسانی نشان دهنده دانش ضمنی افراد است که در ذهن جای دارد (زمانی گندمانی، مهاجرانی، ۱۳۹۱). هدف، تبدیل دانش ضمنی کارکنان به دانش آشکار در تمامی سطوح سازمان است، بدین ترتیب ایجاد ارزش در سازمان امکان پذیر خواهد بود (زاهدی، لطفی زاده، ۱۳۸۶). این سرمایه در پایان روز کاری، با ترک سازمان از سوی کارکنان از شرکت خارج می شود، اما سرمایه ساختاری و رابطه ای حتی با ترک سازمان هم بدون تغییر باقی می ماند (مشایخ و همکاران، ۱۳۹۰). به طور کلی می توان گفت که مهم ترین جزء سرمایه فکری، سرمایه انسانی است و دو سرمایه دیگر تابعی از سرمایه انسانی هستند (چوپانی و همکاران، ۱۳۹۱).

۲) سرمایه رابطه ای (مشتری)

سرمایه مشتری یا ارتباطی شامل وابستگی های برون سازمانی مانند وفاداری مشتریان، حسن شهرت و روابط شرکت با تأمین کنندگان منابع آن می باشد (چوپانی و همکاران، ۱۳۹۱). سرمایه مشتری نیز از منظر بنتیس شامل شناخت کانال های بازاریابی و دانش ارتباط با مشتریان است که هر یک از این دو نقش بسیار مهمی را در یک سازمان بر عهده دارند (مهدوی خو و همکاران، ۱۳۹۴). سرمایه رابطه ای، روابط رسمی و غیررسمی یک سازمان را با ذینفعان خارجی و ادراکهای آنها درباره سازمان و نیز تبادل اطلاعات بین سازمان و آنها را مشخص می کند. سرمایه رابطه ای برای یک سازمان اهمیت دارد؛ زیرا با ربط دادن سرمایه انسانی و سرمایه سازمانی با سایر ذینفعان خارجی، مانند یک عنصر افزایش دهنده ارزش آفرینی برای سازمان عمل می کند (دهقان و همکاران، ۱۳۹۴). سرمایه مشتری (ارتباطی) به عنوان پل و کاتالیزور در فعالیت های سرمایه فکری محسوب می شود و از ملزومات اصلی و تعیین کننده تبدیل سرمایه فکری به ارزش بازار و در نتیجه عملکرد شرکت است (زمانی گندمانی، مهاجرانی، ۱۳۹۱).

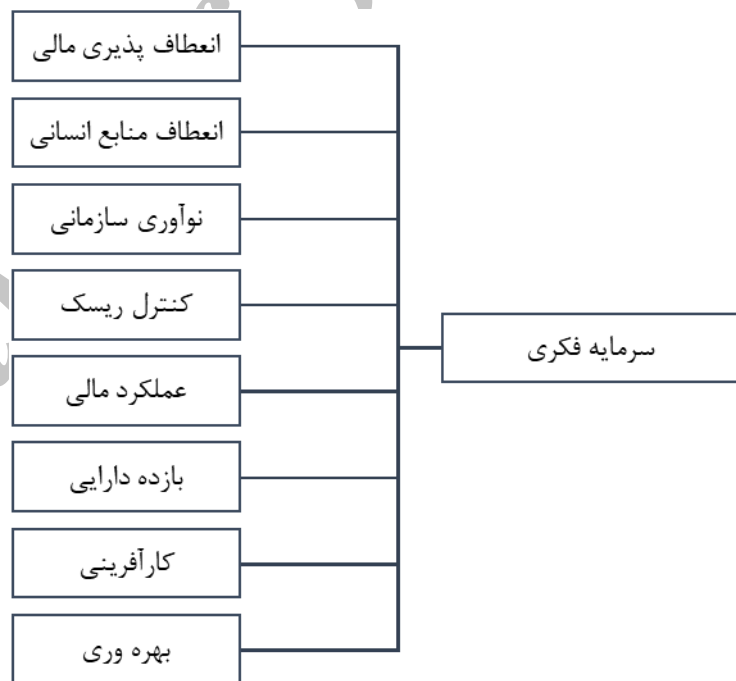
۳) سرمایه ساختاری

سرمایه ساختاری شامل هر چیزی است که بعد از اتمام کار کارکنان در هر شبانه روز در واحد تجاری باقی می ماند و به کل واحد تجاری تعلق دارد (مشایخ و همکاران، ۱۳۹۰). به نظر روس و همکاران (۱۹۹۷) سرمایه ساختاری شامل همه ذخایر غیرانسانی دانش در سازمان می شود که در برگیرنده پایگاه های داده، نمودارهای سازمانی، دستورالعمل های اجرایی فرایندها، راهبردها، برنامه های اجرایی و به طور

کلی هر آنچه است که ارزش آن برای سازمان بالاتر از ارزش مادی اش باشد (مرادی، و همکاران، ۱۳۹۴). مجموعه دانشی که در یک سازمان در پایان روز و بعد از اینکه افراد، سازمان را ترک کردند، باقی می ماند، هسته اصلی سرمایه ساختاری را نشان می دهد (دهقان و همکاران، ۱۳۹۴). سرمایه ساختاری خوب، فضای مناسبی را برای تشریح دانش، رشد دانش جمعی، کاهش زمان انتظار و بهره وری کارکنان فراهم می آورد (شهائی، خائف الهی، ۱۳۸۹). این نوع سرمایه به عنوان یک زیربنای حمایت کننده، سرمایه انسانی را قادر می سازد تا به وظایفش عمل کند (قاسمیه، نعمت الهی، ۱۳۹۲).

بسیاری از تحقیقات انجام شده در مورد سرمایه فکری نیز این تقسیم بندی را در نظر گرفته اند. در تمام تعاریف، یک همبستگی بین سرمایه انسانی، سرمایه رابطه ای و سرمایه ساختاری دیده می شود. در واقع همبستگی بین زیر مجموعه ها موجب شده است، که تحت یک عنوان با نام سرمایه فکری سازمان قرار گیرند (بروکینگ ۱۹۹۶، هان ۲۰۰۱، لی ۲۰۰۱، روس و دیگران ۱۹۹۷).

۳- پیامدهای سرمایه فکری در پژوهش های داخلی

"مدل مفهومی تحقیق"

در تحقیقی علی صوفی و همکاران (۱۳۹۶) طی سال های ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۴ به بررسی رابطه بین سرمایه فکری بر انعطاف پذیری مالی شرکت های بورس اوراق بهادار تهران پرداختند و به این نتیجه رسیدند که سرمایه فکری با انعطاف پذیری مالی شرکت ها رابطه داشته و تأثیر چشم گیری بر انعطاف پذیری مالی دارد و شرکت ها را در شرایط مختلف محیطی مقاوم و منعطف می کند.

اسماعیلی و رحیمی اقدم (۱۳۹۴) با بررسی تأثیر سرمایه فکری بر انعطاف پذیری منابع انسانی در صنعت بانکداری به این نتیجه رسیدند که سرمایه فکری با ضریب تشخیص ۸۱ درصد، تبیین کننده قوی انعطاف منابع انسانی است. همچنین نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که همه ابعاد متغیر سرمایه فکری رابطه ای مثبت و معنادار با انعطاف منابع انسانی دارند.

چوپانی و همکارانش (۱۳۹۱) در بررسی رابطه بین سرمایه فکری با نوآوری سازمانی در شرکت سهامی بیمه توسعه نشان دادند که نتایج آزمون همبستگی پیرسون حاکی از آن است که بین سرمایه فکری با نوآوری سازمانی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

مهدوی خو و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیقی تأثیر سرمایه فکری بر عملکرد مالی در شرکت های دولتی وابسته به وزارت نیرو در سطح شهر همدان را مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که در سطح اطمینان ۹۵ درصد، سرمایه فکری می تواند میزان عملکرد مالی را پیش بینی نماید و بر مدیریت ارزش، کنترل ریسک و کنترل هزینه تأثیر مثبت و معناداری دارد.

تحقیقات متعددی در زمینه رابطه بین سرمایه فکری و ارزش شرکت انجام شده از آن جمله می توان به تحقیق طالب نیا و همکاران (۱۳۹۲) اشاره کرد که تأثیر سرمایه فکری و اجزای آن بر ارزش بازار و عملکرد مالی شرکت های فعال در صنعت سیمان را طی سال های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸ بررسی کردند و به این نتیجه رسیدند که بین سرمایه فکری با ارزش بازار و عملکرد مالی این شرکت ها رابطه معناداری وجود دارد.

نتیجه حاصل از فرضیه اصلی تحقیق مرادی و همکارانش (۱۳۹۴) در کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران حاکی از آن است که بین ارزش افزوده سرمایه فکری و بازده دارایی ها رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه اصلی تحقیق با نتایج تحقیق همتی و همکاران (۱۳۸۹)، انواری رستمی و همکاران (۱۳۹۲)، شمس و خلیلی (۱۳۹۰) و خارال و همکاران (۲۰۱۴) مطابقت دارد.

نتایج کلی به دست آمده از تحقیق صفری و همکارانش (۱۳۹۳) حاکی از آن است که سرمایه فکری دارای تأثیر مثبت و معناداری بر کارآفرینی است و از بین عناصر سه گانه آن سرمایه انسانی بیشترین تأثیر را بر کارآفرینی سازمانی بین کارکنان اداره کل تعاون استان تهران دارد.

نتایج برآورد اثرات ثابت تحقیق فتح آبادی (۱۳۹۶) طی یک دوره ۵ ساله از ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ نشان می دهد عناصر سرمایه فکری اثر مثبت و از نظر آماری معنادار بر تغییرات بهره وری کل و کارایی فنی شرکت های صنعت بیمه دارند.

۴- جمع بندی

در اقتصاد مبتنی بر دانش، محصولات و سازمان ها بر اساس دانش زندگی می کنند و می میرند و موفق ترین سازمان ها آنهایی هستند که از این دارایی ناملموس به نحو بهتر و سریع تری استفاده کنند. از دیدگاه استراتژیک، امروزه از دانش و سرمایه فکری به منظور خلق و افزایش ارزش سازمانی استفاده می شود و موفقیت یک سازمان به توانایی اش در مدیریت این منبع کمیاب بستگی دارد. سرمایه فکری به دارایی های دانش محوری گفته می شوند که باعث ایجاد ارزش در سازمان می شوند ولی در صورتهای مالی وجود ندارند. ماهیت نامشهود این دارایی ها و عدم وجود آنها در صورتهای مالی باعث می شود بر اهمیت این دارایی ها، شناسایی و اندازه گیری آنها افزوده شود. امروزه تعداد زیادی از شرکت ها در سر تا سر جهان دریافته اند که اندازه گیری و مدیریت سرمایه فکری می تواند برای آنها مزیت های رقابتی فراهم آورد. سرمایه فکری یک شرکت مجموع سرمایه انسانی، سرمایه مشتری و سرمایه ساختاری آن است. داشتن کنترل بر این دارایی ها، سازمان را قادر می سازد از یک طرف حاکمیت داخلی مؤثری داشته و از طرف دیگر، دارای روابط خارجی موفق با مشتریان و تأمین کنندگان و سایرین باشد. بنابراین ایجاد می کند که شرکت برای مدیریت، کنترل و گزارشگری سرمایه فکری اقداماتی انجام دهد. باید توجه داشت که ارزش محاسبه شده برای دارایی های نامشهود دقیق نیست و بیشتر روش های اندازه گیری به دلیل اینکه به کارگیری آنها مشکل است و اطلاعات شاخص ها نیز به طور کامل تشریح نشده اند، پیاده سازی آنها در عمل با مشکلاتی رو به رو خواهد بود.

سرمایه فکری، زاده عرصه علم و دانش است. عامل انسانی در فرایند مدیریت دانش و سازمان های دانش محور نقش اساسی دارد و مهم ترین مزیت رقابتی سازمان ها و کمیاب ترین منبع در اقتصاد دانش محور امروز است. اهمیت رو به رشد دارایی های نامشهود و به عبارت بهتر، سرمایه فکری در بنگاه های اقتصادی و تأثیر بسزای آنها بر واحد تجاری و گزارشگری مالی شرکت ها از جنبه های گوناگون بر کسی پوشیده نیست. همچنین با توجه به سیر تکاملی تلاش ها و پژوهش های انجام شده پیرامون شناسایی، تشریح و ارزشیابی این نوع دارایی ها در سطح جهانی، ضمن درک ماهیت و اجزای این سرمایه، ضرورت و نیاز کسب و کار محیط عملیاتی کنونی به ارزیابی و توصیف این نوع دارایی ها قابل دریافت است. بطور کلی می توان نتیجه گیری نمود که دانش بشری و سرمایه فکری از جمله عوامل ارزشمند توسعه در کنار سایر منابع سنتی (کار، زمین، سرمایه) قابل طرح هستند.

Archive of SID

منابع

- صفری، سعید؛ آهوپای، مریم؛ شمس، فاطمه (۱۳۹۳). "بررسی نقش سرمایه فکری و ابعاد در توسعه کارآفرینی سازمانی". برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، شماره ۱۹
- پورزمانی، زهرا؛ جهانشاد، آریتا؛ محمودآبادی، علی (۱۳۹۱). "تأثیر سرمایه فکری بر ارزش بازار و عملکرد مالی". فصلنامه بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۶۸
- مشایخ، شهناز، آدم پیرا، سعیده؛ عابد، آمنه (۱۳۹۰). "تأثیر سرمایه فکری بر شاخص های عملکردی شرکت ها". پژوهش های حسابداری، شماره ۲
- مرادی، مجید؛ یاری، فرنگیس؛ میرجانی، رضوان (۱۳۹۴). "بررسی رابطه سرمایه فکری با بازده دارایی" نظریه های نوین حسابداری، شماره ۱۵
- دهقان، حجت الله؛ دهقان، حبیب الله؛ عاشقی، حسن؛ دهقان، صاحبعلی (۱۳۹۴). "بررسی رابطه سرمایه فکری با عملکرد سازمانی". فصلنامه علمی-پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی، شماره ۳
- طالب نیا، قدرت الله؛ خان حسینی، داوود؛ ملاقاسم، معزز؛ نیکونستی، محمد (۱۳۹۱). "بررسی تأثیر سرمایه فکری بر ارزش بازار و عملکرد مالی شرکت های صنعت سیمان پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران". پژوهش های تجربی حسابداری، شماره ۵
- رحمانی، علی؛ عارف منش، زهره (۱۳۹۱). "اندازه گیری سرمایه فکری و رابطه آن با هزینه حقوق صاحبان سهام". پژوهش های تجربی حسابداری، شماره ۶
- سینایی، حسنعلی؛ حاجی پور، بهمن؛ طاهری، خدیجه (۱۳۹۰). "بررسی ارتباط بین سرمایه فکری و عملکرد شرکت" پژوهش نامه مدیریت تحول، شماره ۵
- دستگیر، محسن؛ عربصالحی، مهدی؛ امین جعفری، راضیه؛ اخلاقی، حسنعلی (۱۳۹۳). "تأثیر سرمایه فکری بر عملکرد مالی شرکت". فصلنامه پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، شماره ۲۱
- قربانی، محمدجواد؛ شهنایی، بهنام؛ موسوی، سجاد؛ انواری رستمی، علی اصغر (۱۳۸۹). "تأثیر سرمایه فکری بر عملکرد مالی در صنعت داروسازی ایران". چشم انداز مدیریت بازرگانی، شماره ۳۷
- زمانی گندمانی، محسن؛ مهاجرانی، مریم (۱۳۹۱). "ارزش گذاری سرمایه فکری". فصلنامه پژوهش های حسابداری، شماره ۶
- قاسمیه، رحیم؛ نعمت الهی، زعیمه (۱۳۹۲). "تأثیر سرمایه فکری بر کارایی درآمد در صنعت بانکداری ایران". کاوش های مدیریت بازرگانی، شماره ۱۰
- حجازی، رضوان؛ علیپور، محمد (۱۳۹۱). "اهمیت اندازه گیری سرمایه فکری". فصلنامه پژوهش های حسابداری، شماره ۲۰
- زاهدی، سید محمد؛ لطفی زاده، فرشته (۱۳۸۶). "ابعاد و مدل های اندازه گیری سرمایه فکری". مطالعات مدیریت بهبود و تحول، شماره ۵۵
- چوپانی، حیدر؛ زارع جلیلی، مجتبی؛ قاسمی، عقیل؛ غلام زاده؛ حجت (۱۳۹۱). "بررسی رابطه سرمایه فکری با نوآوری سازمانی (مطالعه موردی: شرکت سهامی بیمه توسعه)". فصلنامه ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، شماره ۱

مهدوی خو، مهدی؛ محمودترابی، مریم؛ ختن لو، محسن (۱۳۹۴). "بررسی تأثیر اجزاء سرمایه فکری بر ابعاد عملکرد مالی" حسابداری دولتی، شماره ۲

شهانی، بهنام؛ خائف الهی، احمدعلی (۱۳۸۹). "بررسی تأثیر سرمایه فکری بر عملکرد شعب بانک سپه تهران". نشریه مدیریت دولتی، شماره ۵

علی صوفی، هاشم؛ حفار، معصومه؛ نصرت، سجاد (۱۳۹۶). "بررسی تأثیر سرمایه فکری بر انعطاف پذیری مالی شرکت ها" مطالعات کاربردی در علوم مدیریت و توسعه، شماره ۵

اسماعیلی، محمودرضا؛ رحیمی اقدم، صمد (۱۳۹۴). "بررسی تأثیر سرمایه فکری بر انعطاف پذیری منابع انسانی در صنعت بانکداری". فصلنامه پژوهش های مدیریت منابع انسانی، شماره ۲۰

فتح آبادی، مهدی (۱۳۹۶). "سرمایه فکری، تغییرات بهره وری کل و کارایی فنی: شواهدی از صنعت بیمه ایران". پژوهش های رشد و توسعه اقتصادی، شماره ۲۹

Stewart T (۱۹۹۷). "Intellectual capital". The new wealth of organization Doubleday The new York.

Brooking A (۱۹۹۷). "Management of intellectual capital long rang planning". Journal of Intellectual Capital.

Martinez-Torres, M.R (۲۰۰۶). "A procedure to design a structural and measurement model of Intellectual Capital: An exploratory study". Information & Management.

Archive of SID